

Pääkirjoitus

Vuoden 2016 lopulla bibliometriikka oli vahvasti esillä suomalaisessa tiedekirjastokeskustelussa: Maria Forsmanin bibliometriikan perusteos ilmestyi, OKM, Suomen yliopistokirjastojen neuvosto SYN, Helsingin yliopiston kirjasto ja CSC järjestivät kansallisen bibliometriikkaseminaarin sekä *Leiden Manifesto for Research Metrics* käännettiin suomeksi ja ruotsiksi.

Esitelmöidessään kansallisessa bibliometriikkaseminaarissa STKS:n tutkijapalvelutyöryhmän entinen puheenjohtaja ja perustajajäsen Maria Forsman pohti bibliometriikan tulevaisuutta. Määrittelevätkö kaupalliset toimijat bibliometriikan käyttötavat? Onko jatkossa vielä vähemmän vaihtoehtoja? Tuleeko suuria yritys-uusioita, jotka vaikuttavat kirjastoille tarjottaviin tuotteisiin ja siten kirjastojen palveluihin asiakkailleen?

Yksi muutos kaupallisten toimijoiden kentällä nähtiin heti helmikuun alussa: altmetriikkayritys Plum Analytics siirtyi EBSCO:lta Elsevierille ja uuden omistajan vakaa tarkoitus on integroida PlumX muihin palveluihinsa. Elsevier omistaa PURE-tutkimustietojärjestelmän, jota käyttää moni suomalainenkin yliopisto. Tähän asti tutkijan on pitänyt antaa suostumuksensa julkaisutietojensa luovutukseen PlumX:lle – tulevaisuudessa se tuskin on enää tarpeellista, kun PlumX:n altmetriikkatiedot saattavat olla osa oman organisaation julkaisurekisteriä.

Anne Lehto kirjoittaa kirja-arviossaan tässä lehdessä, että Forsman näkee bibliometriikan tulevan kehityssuunnan riippuvan siitä, kuka tai mikä taho sen määrittelee: tiedeyhteisö, tiedepolitiikan toimijat vai tietokantojen tuottajat.

Yksi tiedeyhteisön yritys määritellä bibliometriikan tulevaa käyttöä on Diana Hicksin, Paul Woutersin, Ludo Waltmanin, Sarah de Rijcken ja Ismael Rafolsin kirjoittama Leidenin tutkimusmetriikkamanifesti, joka esittelee hyviä käytäntöjä tutkimuksen arviointiin. Kirjoittajat esittelevät itsensä tutkimusmetriikan asiantuntijoiksi, yhteiskuntatieteilijöiksi ja tutkimushallinnon edustajiksi.

Manifesti toteaa, että vaikka useimmiten tutkimuksen arvioinnissa toimitaan oikein, bibliometriikan väärinkäyttö on liian yleistä. Liian usein rekeä vetää arvostelukyvyn sijaan data ja tuloksena voi olla ”vaikuttavuuskerroin-pakkomielle”.

Manifestin viesti on, että numerot ja mittarit eivät saa syrjäyttää asiantuntijuutta ja vertaisarviointia. Kuten Hicks et al. manifestin loppupuolella kirjoittavat:

Tutkimusmetriikka voi tarjota ratkaisevan tärkeää tietoa, jota yksilön asiantuntijuudella olisi vaikea kerätä tai ymmärtää. Mutta tämä määrällinen tieto ei saa muuttaa muotoaan työvälisestä itse tavoitteeksi. Parhaat päätökset tehdään, kun yhdistetään vankkoja tiilastoja sekä herkkyyttä tavoitteen ja arvioitavan tutkimuksen suhteen. (Hicks et al. 2017.)

Forsman suosittelee, että Leidenin manifesti ohjaisi suunnittelua ja käytäntöjä Suomessa aina kun tehdään tutkimuksen arviointia, bibliometrisiä analyysyjä ja kerrotaan näiden tuloksista.

Monissa kirjastoissa ja kirjasto- ja informaatioalan yhdistyksissä on bibliometriikan asiantuntemusta. Kun tutkimuksen arviointia suunnitellaan ja toteutetaan, tämä asiantuntemus on hyvä ottaa huomioon ja asiantuntijat mukaan päätöksiä tekeviin ryhmiin.

Lähteet

Diana Hicks, Paul Wouters, Ludo Waltman, Sarah de Rijcke, Ismael Rafols, 2017, ”Leidenin tutkimusmetriikkamanifesti” (alkuperäisteksti ”Leiden Manifesto for Research Metrics”, *Nature*, April 23, 2015, <http://www.nature.com/news/bibliometrics-the-leiden-manifesto-for-research-metrics-1.17351>. Suomentanut SYN:in tutkimuksen tuen ohjausryhmän piirissä Johanna Lahikainen.)

http://yliopistokirjastot.fi/wp-content/uploads/2016/12/Leidenin_tutkimusmetriikkamanifesti.pdf

Maria Forsman, 2016, Bibliometriikan vaiheita Suomessa. Esitelmä kansallisessa bibliometriikkaseminaarissa 16.12.2016 Helsingissä.

https://confluence.csc.fi/download/attachments/64962733/Bibliometriikka_seminaari2016Forsman.pdf?version=1&modificationDate=1481718925938&api=v2

b

Johanna Lahikainen